

VIERING 500 JAAR KONINKLIJKE SINT-SEBASTIAANS GILDE ESSEN

- FRANÇOIS SPOELDERS -

Bij gebrek aan geschreven stukken is het juiste tijdstip van de oprichting van het Koninklijke Sint-Sebastiaansgilde Essen onbekend. Het is nochtans zo goed als zeker dat het ontstaan dagtekent in de eerste helft van de 16de eeuw. Belangrijke documenten over het ontstaan van het gilde berusten in het rijke abdijarchief van Tongerlo. Drie plaatsbepalingen te Essen, zoals deze in het cijnsboek van de abdij van Tongerlo uit 1518 voorkomen, mogen als vaststaand bewijs gelden, namelijk Doelstrate (huidige Melkerijstraat), Doelblock en Doelstukken. Heden ten dage wordt het jaar 1518 aanzien als het oprichtingsjaar.

Het gilde heeft een vooraanstaande en voorttrekkende rol gespeeld bij de diverse ontwikkelingen van de Kempense gilden, o.a. door het organiseren van congressen en landjuwelen. Wijlen hoofdman Gerard Meeusen stond mede aan de wieg bij de oprichting van de Hoge Gilderaad der Kempen in 1952, het overkoepelend orgaan van de gilden in de Kempen. Het gilde is een schuttersgilde waarbij de handboog als wapen wordt gehanteerd. Vandaar ook haar tweede naam 'Ridderlijke Gulde van den Edele Handboghe'. Het gilde is de oudste vereniging in Essen. Eind januari 2018 telde het 120 beëdigde gildebroeders en gildezusters.

DOELSTELLINGEN VAN HET GILDE

Het gilde heeft als doelstelling de prachtige en gekoesterde niet-tastbare en aloude gewoontes of gebruiken in het gilde te laten leven in het verleden, te beleven in het heden, en over te dragen aan toekomstige generaties. Het gilde houdt de tradities van de oude schuttersgilden in stand middels het beoefenen van het handboogschieten op de staande wip, liggende wip en doel. Daarnaast met het dansen van Kempense gildedansen, het vendelen en het roffelen. Het gilde neemt deel aan schietwedstrijden, gildefeesten en landjuwelen. Dit alles maakt deel uit van het immaterieel cultureel erfgoed in het gildeleven.

FESTIVITEITEN IN HET JUBILEUMJAAR

Het jubileumjaar moest een feestjaar worden voor het gilde met uitstraling naar alle Essenaren en in de regio. Het organiseren van activiteiten en het naar buiten treden, moest de nieuwsgierigheid bij buitenstaanders opwekken. Het materieel en immaterieel cultureel erfgoed van het gilde werd zo uit zijn specifieke omgeving ontsloten en toegankelijker gemaakt voor een breed publiek.

In december 2017 was er een eerste publieke bekendmaking door onze griffier Jan Luyten tijdens de uitreiking van de cheques van het 50ste burgemeestersfeest. Tijdens de voorstelling van het 75ste heemkundige jaarboek De Spycker in april 2018 mocht hoofdman Alfons Van Thillo de viering van het 500 jaar bestaan nader toelichten. Affiches en flyers, spandoeken en ophangborden langs de invalswegen naar Essen, zorgden voor de broodnodige publiciteit.

ZOEKTOCHT

In samenwerking met VVV Toerisme Essen (De Tasberg) werd van 1 april tot en met eind augustus 2018 een zoektocht ingericht met 20 genummerde locaties in het centrum van Essen. Het inschrijvingsboekje bevatte voor de kinderen en de ouderen een apart kruiswoordraadsel. Beide groepen hadden een specifieke opdracht: de kinderen speurden naar kleuren, de ouderen zochten naar woorden. Voor de kinderen had Pieter Konijn zich op elke locatie verstopt, telkenmale in een andere gekleurde outfit. Door Pieter te vinden moest hij kleur bekennen. Voor de volwassenen werd er per locatie een vraag aangaande het gilde gesteld; een getoond gildevoorwerp of een tekstuele toelichting met foto's moest leiden naar het juiste (ant)woord. Uit het aanbod van juiste sleutelwoorden mochten een aantal kinderen en volwassenen een leuke herinnering in ontvangst nemen.

SCHOLENPROJECT

Al bij de start van de uitwerking van het feestprogramma stond de betrokkenheid van de jeugd hoog in het vaandel. Onder toezicht en de medewerking van het overkoepelend orgaan van de lokale katholieke lagere scholen te Essen werd in eerste instantie bekeken wat er mogelijk was. De Erasmusschool werd door het gilde gecontacteerd.

Fig.1: Schoolbezoek Vincentius Horendonk met van links naar rechts: Jan Luyten, Fons Van Thillo, Ivo Nijs, Carina Otten, José Francken, Benny Goetschalckx en Jan Nelen. (foto: François Spoelders)

Per graad werd in alle klassen een door het gilde uitgewerkt lespakket aangeboden ter voorbereiding op de komst van een beperkte afvaardiging van het gilde. In de tweede helft van mei 2018 werden achtereenvolgens de volgende Essense lagere/basis scholen bezocht: Potlodenschool, Mariaberg (Hoek), Wigo Wildert, Mariaberg (Centrum), Erasmusschool, College Essen, Vincentius Horendonk. Aan het jonge enthousiaste publiek en het belangstellende lerarenkorps werd in het kort de geschiedenis en de hedendaagse werking van het gilde nader toegelicht: wie zijn we, wat is een (schutters)gilde, de functies van vooral de koning en de keizer, de tradities, het boogschieten, het dansen, het roffelen, het vendelen, een aantal voorwerpen in het gilde, ...

Op basis van het lespakket en de extra ontvangen informatie konden de kinderen per graad en per klas hun verbeelding uitwerken op een unieke klasvlag: schilderen, tekenen, plakken... Een 70-tal eigenhandig ontworpen vlaggen werden tijdens het feestweekend als een erehaag opgesteld, een beperkt aantal werd megedragen in de optocht doorheen het centrum van Essen. En een paar maanden later vormden de vlaggen opnieuw een erehaag tijdens de tentoonstelling van het gildebezit. Het gilde hoopte op deze manier een blijvende belangstelling op te wekken voor het gilde en het gildeleven in de Noorderkempen, zowel bij de scholen als bij de schoolkinderen, hun ouders en overige gezins- en familieleden.

FEESTWEEKEND

De hovingen van de Oude Pastorij was 'the place to be', het centrum van het feestgebeuren.

Zaterdag 16 juni 2018, 1ste dag feestweekend

Een dag vol met ontspanning, voor jong en oud. Gestart werd er met een Vlaamse kermis. Voor de uitwerking en ondersteuning werd er samengewerkt met Volksspelen Horendonk. De allerkleinsten vonden hun geluk en plezier op een paar springkastelen. De wat oudere kinderen waren zeer enthousiast, gedreven en even fanatiek om een spel tot een goed einde te brengen. En iedereen kon met een pijl en handboog een schot doen richting de liggende wip. Toneelgroep Elck Wat Wils bracht een ludieke snijdersbank aangaande het gilde.

In de avonden stond het muziekproject 'Troubleyn, Diamondsongs & Seagulls' op het programma. Zanger Dieter Troubleyn bracht voor het laatst songs van Neil Diamond en zijn muziek voor de film 'Jonathan Livingston Seagull'. De arrangementen werden geschreven door pianist Steven Mintjes. Het project werd muzikaal ondersteund door de muzikanten van de Koninklijke Harmonie De Verenigde Statievrienden en Harmonie Essentia. In totaal liefst 70 muzikanten. Simultaan werd een film, eigenhandig samengesteld door Dieter, geprojecteerd op een groot beeldscherm. De dirigent, de muzikanten en de filmoperator dienden dus echt goed op elkaar ingespeeld te zijn. Een grootse en fantastische show met een zeer enthousiast publiek. De dag werd afgesloten met een bal populair door Musik Express Live Band uit Essen. Dit was een nostalgische terugblik naar hun muziek van toen.

Fig.2: Muziekproject 'Troubleyn, Diamondsongs & Seagulls'. Muzikanten van de Koninklijke Harmonie De Verenigde Statievrienden en Harmonie Essentia. (foto: François Spoelders)

Zondag 17 juni 2018, 2de dag feestweekend

Een dag met een meer officieel karakter. Verschillende instanties werden uitgenodigd tot deelname: Hoge Gilderaad der Kempen, gemeentebestuur en schepencollege, gilden (naburige gilden in België, De Crans van aloude gilden uit Antwerpen, de Kolveniersgilde uit Mechelen, gilden uit Nederland ...), verenigingen en lagere scholen uit Essen, ...

Er werd gestart met een misviering in de O.-L.-Vrouw Geboorte kerk in Essen-Centrum. In een meer dan behoorlijk gevulde kerk werd de eucharistieviering voorgegaan door drie Eerwaarde Heren van de abdij van Tongerlo, met name Jeroen De Cuyper (abt van de abdij), Michiel Meeusen (zoon van wijlen hoofdman Gerard Meeusen) en Kees van Heijst. Zij werden bijgestaan door E.H. Stan Dries en door diaken en gildelid Leo Van Gink. De abt legde in zijn homilie de historische link met de 'caerte' die het gilde destijds ontvangen had van de toenmalige abt. De wijding van het nieuwe keramisch beeld van de patroonheilige van het gilde – Sint-Sebastiaan, uitgebeeld als een martelaar – was het hoogtepunt in deze viering. Dit beeld werd gemaakt door gildebroeder Ivo Nijs. Het zangkoor Ericantat uit Essen-Heikant zorgde voor de muzikale opluistering.

Fig.3: Wijding van het keramiek beeld met van links naar rechts Jeroen De Cuyper, Fons Van Thillo, Rita Van Ginderen, Benny Goetschalckx en Jan Nelen. (foto: Francois Spoelders)

Fig.4: Stoet doorheen het centrum van Essen. Gildebroeders van de Koninklijke Sint-Sebastiaansgilde Essen. (foto: Rudi Smout)

De academische zitting in de Heuvelhal, bevatte korte toespraken door de hoofdman van het gilde, de opperhoofdman van de Hoge Gilderaad der Kempen Harry Vanderhenst en de burgemeester Gaston Van Tichelt. Hierbij werd vaak verwezen naar de geschiedkundige oorsprong van het gilde, de doelstellingen van de gilden, de betekenis van het gilde in Essen... Afgesloten werd er met een boterhammenmaaltijd met kop en kaas en het heerlijk drinkende gildenbier. De genodigden werden eigenaar van een fles 'Sepke', een speciaal voor dit jubileumfeest gebrouwen bier door eigen gildeleden.

Ruim 400 jongeren en volwassenen, verspreid over een 30-tal gilden en verenigingen, stapten mee in de optocht doorheen het centrum van Essen richting Oude Pastorij. Ook een groot aantal acteurs van het musicalspektakel 'Niemandland' aangaande de Grote Oorlog 1914-1918, maakten hun opwachting. De stoet kon rekenen op een grote enthousiaste publieke belangstelling.

Het werd stilaan tijd voor de inhuldiging van het bronzen gildebeeld, gemaakt door Ivo Nijs. Hierbij gaf Ivo een deskundige toelichting over het ontstaan van het beeld en de verschillende stappen in het ontwerp- en uitwerkingsproces. Het beeld werd onthuld door gildezuster Ria Suykerbuyk, echtgenote van wijlen hoofdman Alfons Cruysberghs. In het kunstwerk zijn de vier basisactiviteiten in het gilde uitgebeeld: het handboogschieten, het dansen, het vendelen en het roffelen. Het officiële gedeelte van de dag werd afgesloten met een zomerterras

of praatcafé met animatie en muzikale opluistering door de Koninklijke Accordeonvereniging Hoger Streven, de Dofkapel, de Essener Muzikanten en de Elkerlyck Speellieden (Berkel Enschoot NL). Gildedansgroepen dansten samen typische gildedansen. De diversiteit van de verschillende optredens zorgde voor een gezellige (buurt)sfeer. Doorheen deze dag mocht het gilde toch 1500 mensen verwelkomen.

Fig.5: Inhuulding van het bronzen gildebeeld met van links naar rechts:Ivo Nijs, Ria Suykerbuyk, José Francken, Fons Van Thillo. (foto: Noordernieuws.be)

TENTOONSTELLING

Tijdens de Erfgoeddag op 18 april 2004 werd voor het laatst het waardevolle gildebezit en een overzicht van het gildeleven tentoongesteld. Hoog tijd dus voor een uitgebreide tentoonstelling van 7 tot en met 16 september 2018 waarvoor alle zalen van de Oude Pastorij werden toegeëigend. Hierdoor werd nogmaals de verbondenheid tussen de abdij van Tongerlo, de Oude Pastorij en het gilde aangetoond. Met korte toespraken door de hoofdman en de burgemeester werd de tentoonstelling officieel geopend met een receptie voor alle gilde- en ereleden. Gildeleden die na 2004 hun eed hadden afgelegd, waren verbaasd om de hoeveelheid en de aard aan gildebezittingen. Ook voor hen was dit nieuw(s).

Een groot aantal gildebezittingen kon sinds jaren nog eens letterlijk en figuurlijk het daglicht aanschouwen. Wat kon men bekijken? Authentieke gildedocumenten (Caerten, registers, kasboeken ...), guldenboek, jaarboeken, fotoboeken, gildevaandels, gildetrommels, handbogen, koningsbreuken met koningsschildjes, koningsstaf, keizersbreuk, keizersstaf, eretekens, tinnen voorwerpen, overzicht van de hoofdmannen – koningen - keizer, beelden van de patroonheilige, gildekledij, affiches, krantenknipsels, fotoprojecties aangaande het gildeleven en gildeactiviteiten...

Fig.6: Tentoonstelling: koningsbreuk met koningsschildjes. (foto: Jan Moortgat)

In relatie met de (vleugel)mutsen van de gildezusters waren er demonstraties van het kantklossen, het werken met Liers kant en het weven op een weefgetouw. Hierdoor werden een aantal oude ambachten levendig gehouden met als beloning een grote verwonderde belangstelling. Bezoekers werden opgevangen door gildeleden in gildekledij en kregen, indien gewenst, een persoonlijke rondleiding. Velen uitten hun waardering bij het bekijken van het gildebezit en het aanhoren van de extra informatie. De foto's van destijds, de koningsbreuken en keizersbreuk ... bracht menigeen in nostalgische sferen en naar de tijden van weleer. Er werd flink nagekaart en heel wat familiebanden werden ontrafeld tijdens een hapje en een drankje. 220 bezoekers keerden tevreden en goedgemutst huiswaarts.

Het gilde hecht veel waarde aan het behoud en onderhoud van haar bezittingen. In 1990 werd het oudste register (1680-1819) geconserveerd. In 2016 volgde het in 1885 gemaakte vaandel met opdruk 1649, en momenteel zijn er 17 spaanhoeden in conservatie.

WEBSITE

Had u geen tijd? Was u het vergeten? Of was het u totaal ontgaan? Geen nood! Graag verwijst het gilde u naar de gepubliceerde informatie op de website www.sintsebastiaansgilde-essen.eu.